

РОЛЬ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ СФЕРИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Чебан Ю.Ю., канд. екон. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

e-mail: heban@mnau.edu.ua

Бєлякова К.Ю., головний редактор журналу «Радник у сфері публічних закупівель» та порталу RADNUK.COM.UA

e-mail: kristina.radnuk@gmail.com

Анотація. Визначено роль та основні кроки закладів вищої освіти у формуванні знань та навичок у сфері публічних закупівель. Наведено досвід та результати підготовки здобувачів вищої освіти у Миколаївському національному аграрному університеті.

Ключові слова: публічні закупівлі, професіоналізація, ринок праці, фахівець, освітня програма, освітні компоненти, стейкхолдер.

Сфера публічних закупівель давно перестала обмежуватися тими підприємствами, установами та організаціями, які організують закупівлі, та суб'єктами господарювання, які постачають товари, надають послуги та виконують роботи. Сучасний стан та перспективи розвитку публічних закупівель вимагають висококваліфікованих фахівців, які здатні професійно провести закупівлю, якісно підготуватися та взяти участь у ній, об'єктивно та своєчасно здійснити внутрішній або зовнішній контроль, проаналізувати всі етапи закупівлі з боку державних органів або громадських організацій.

Враховуючи таку тенденцію до розширення сучасного ринку праці у контексті розвитку та підвищення якості публічних закупівель, здійснити це без розвитку професіоналізації неможливо. Перші кроки у професіоналізації сфери публічних закупівель здійснюють заклади вищої освіти, готуючи здобувачів за спеціальними освітніми програмами або маючи спрямовані на це особливості освітніх програм.

На нашу думку, доцільним на сучасному етапі є врахування змісту затвердженого професійного стандарту «Фахівець з публічних закупівель» та максимальне врахування опису трудових функцій базового та (або) середнього рівня у запропонованих освітніх програмах [1]. Крім того, у контексті європейської інтеграції України до Європейського Союзу нещодавнє оновлення професійного стандарту для фахівців з публічних закупівель було необхідним кроком для його актуалізації до нових реалій та потреб сфери публічних закупівель з урахуванням найкращого міжнародного досвіду. Така гармонізація дозволить нам мати ідентичні підходи щодо вимог до професії закупівельника та використовувати інструменти для оцінювання рівня кваліфікації фахівців, які застосовуються нашими європейськими колегами.

Також це є надзвичайно важливим і набуває значущості в контексті нового статусу України як країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу.

Маємо зазначити, що володіння фахівцем з публічних закупівель належним рівнем знань та навиків значно підвищує ефективність закупівельної діяльності, яка базується на принципах прозорості, ефективності, запобігання проявам корупції, розвитку добросовісної конкуренції.

Водночас, прямо чи опосередковано до процесу закупівель, як правило, долучається значна кількість інших фахівців, наприклад, управлінський персонал, юрист, бухгалтер, кошторисник, економіст, логіст, фахівці технічних спеціальностей тощо. Саме тому перераховані вище фахівці мають володіти мінімальними знаннями щодо публічних закупівель, щоб в певний момент долучитися до їх ефективного проведення з урахуванням усіх необхідних принципів та вимог законодавства.

Ми впевнені, що освітня компонента «Публічні закупівлі», навіть у складі вибіркового компоненту, буде не лише доцільною, але й корисною та цікавою для значного кола спеціальностей закладів вищої освіти різного спрямування. Тим паче, що переважна більшість закладів вищої освіти мають досвід в організації та проведенні закупівель.

Так, освітні програми «Облік і оподаткування» Миколаївського національного аграрного університету для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти передбачають комплекс обов'язкових освітніх компонентів, пов'язаних із публічними закупівлями. Наприклад, це – «Публічні закупівлі», «Регулювання і контроль у сфері публічних закупівель», а також виробнича практика з публічних закупівель. Запропоновано також вибіркові компоненти із зазначеного напрямку, зокрема «Обліково-аналітичні інструменти публічних закупівель», «Європейські практики публічних закупівель».

Це дозволяє здобувачам вищої освіти оволодіти знаннями:

- з теоретичних і нормативних аспектів організації, проведення, участі у закупівлях;
- з особливостей контролю у сфері публічних закупівель;
- з наявної практики закупівель у країнах Європейського Союзу.

Робочі програми з дисциплін побудовано таким чином, щоб процес закупівель вивчався з боку замовників, учасників і суб'єктів контролю, а тому студенти отримували знання з здійснення закупівельної діяльності, яка базується на принципах прозорості, ефективності, запобігання проявам корупції, розвитку добросовісної конкуренції а також розуміння аспектів участі та контролю в закупівлях.

Підтвердженням практичної доцільності вивчення освітніх компонентів такого напрямку та зацікавленості здобувачів у миколаївському національному аграрному університеті є, насамперед, їхні наукові здобутки. Це тези доповідей на конференціях різних рівнів; статті; студентські наукові роботи, які посіли призові місця на Всеукраїнських та міжнародних конкурсах; кваліфікаційні роботи з тематики у сфері публічних закупівель.

Здобувачі вищої освіти, після спілкування з представниками Академії Радник та обговорення на занятті етичних норм поведінки під час закупівельного процесу, розробили «Настанови щодо етичної поведінки суб'єктів контролю у сфері публічних закупівель» та отримали на цю розробку Свідоцтво реєстрації авторського права.

Маємо відмітити плідну співпрацю зі стейкхолдерами – фахівцями з публічних закупівель, представниками порталу RADNUK.COM.UA Академії Радник, YouControl, громадського контролю Dozorro тощо. Вони долучаються до проведення лекційних і практичних занять, є рецензентами методичних рекомендацій, співавторами наукових праць. Керівниками практики з публічних закупівель є уповноважені особи Замовників, зокрема й Миколаївського національного аграрного університету, представники Управління Південного офісу Державної аудиторської служби в Миколаївській області, представники Учасників закупівель. Вагомими здобутками студентів також є результати неформальної освіти.

Можемо підсумувати: роль закладів вищої освіти у професіоналізації сфери публічних закупівель є суттєвою та важливою. Готувати майбутніх фахівців з публічних закупівель та інших фахівців, які мають знання й навички у сфері закупівель, необхідно, враховуючи чинну нормативну базу, яка характеризується змінами, особливо в останні роки. Важливого значення набуває врахування також професійного стандарту «Фахівець з публічних закупівель».

Особливу увагу при підготовці майбутніх фахівців потрібно також зосереджувати на принципах прозорості, ефективності, запобігання проявам корупції, розвитку добросовісної конкуренції. Заклад вищої освіти має орієнтуватися на потреби ринку, забезпечуючи плідну співпрацю із стейкхолдерами, мотивуючи студентів до неформальної освіти, професійного спілкування та наукової і практичної діяльності за зазначеним напрямом.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження професійного стандарту «Фахівець з публічних закупівель»: наказ Міністерства економіки України від 14.09.2023 № 13580; станом на 23 квіт. 2024р. URL: <https://www.me.gov.ua/LegislativeActs/Detail?lang=uk-UA&id=4f80c65b-a263-4b25-827f-7c4a8b6c97c6>.

Abstract: The role and main steps of higher education institutions in the formation of knowledge and skills in the field of public procurement are defined. The experience and results of the training of students of higher education at the Mykolaiv National Agrarian University are given.

Key words: public procurement, professionalization, labor market, specialist, educational program, educational components, stakeholder.